

Μέρος 3. Μισθοί, τιμές και κέρδη

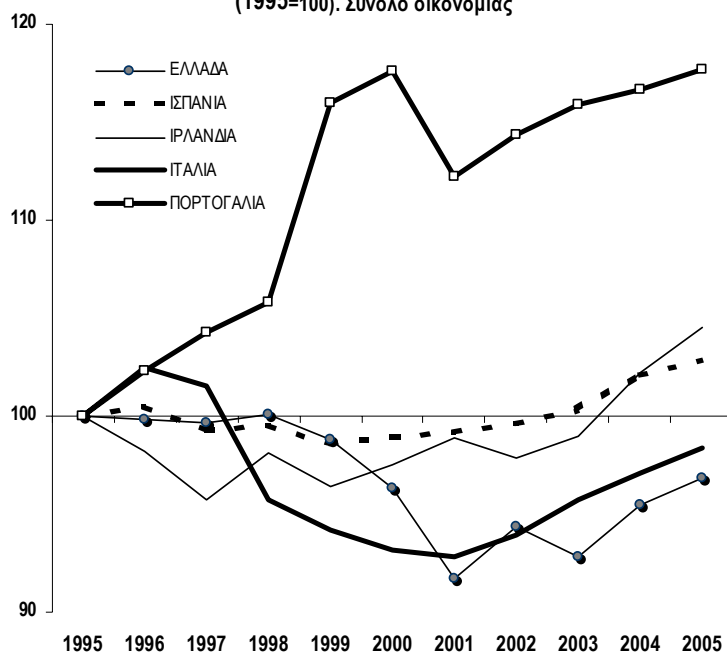
Προκύπτει από τα στοιχεία της βάσης δεδομένων Ameco¹ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι το ονομαστικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, υπολογισμένο σε εθνικά νομίσματα και συγκρινόμενο με το αντίστοιχο μέγεθος στις 35 βιομηχανικές χώρες παρουσίασε την εξέλιξη που φαίνεται στο Διάγραμμα 1. Από την σύγκριση των αυξήσεων του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα έναντι των αντίστοιχων αυξήσεων στις άλλες χώρες, καθίσταται προφανές ότι η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας δεν οφείλεται στις αυξήσεις των μισθών.

Τρόπος υπολογισμού και πηγή

Οι μεταβολές του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε τρέχουσες τιμές υπολογίζονται ως η διαφορά των αυξήσεων της παραγωγικότητας της εργασίας από τις μεταβολές των ονομαστικών αποδοχών των μισθωτών (περιλαμβανομένων και των ασφαλιστικών εισφορών εργαζομένων και εργοδοτών). Δείκτη ανταγωνιστικότητας κόστους εργασίας αποτελεί η σύγκριση του εθνικού δείκτη με τους αντίστοιχους δείκτες των 35 άλλων βιομηχανικών χωρών λαμβανομένης υπόψη της γεωγραφικής και της κλαδικής κατανομής εκάστης χώρας. Τον δείκτη αυτόν υπολογίζουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βάση δεδομένων Ameco).

Διάγραμμα 1

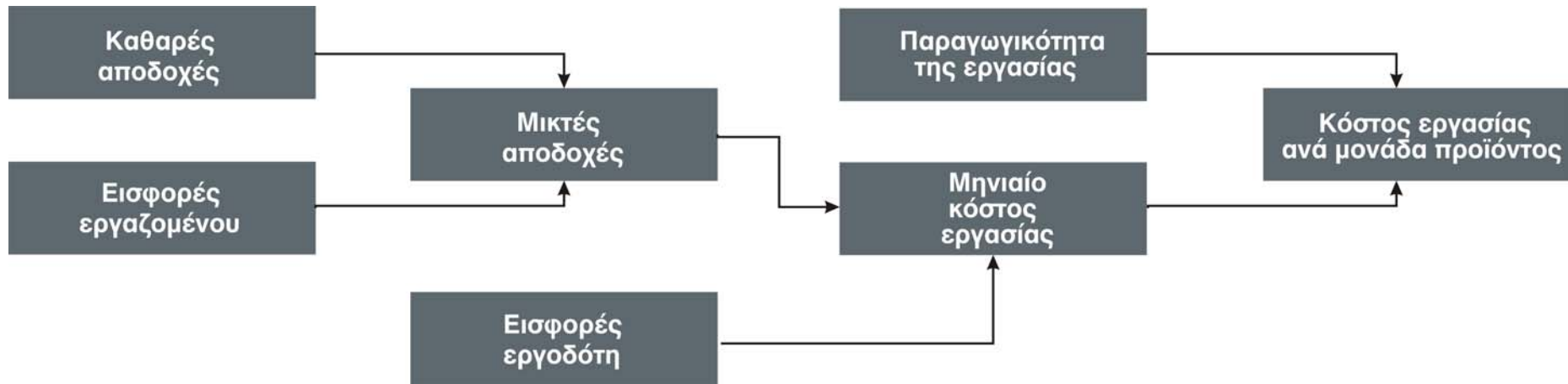
Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε τρέχουσες τιμές σε σχέση με τις 35 βιομηχανικές χώρες. Σε εθνικό νόμισμα (1995=100). Σύνολο οικονομίας

ΠΗΓΗ: AMECO DGII EC

¹ Μέρος των στοιχείων της βάσης δημοσιεύεται ως στατιστικό παράρτημα αφενός μεν στην έκδοση European Economy αφετέρου δε στις φθινοπωρινές και εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής.

Μεθοδολογική σημείωση

Η παραγωγικότητα της εργασίας υπολογίζεται πάντοτε σε όγκο (σε σταθερές τιμές). Εάν το μηνιαίο κόστος εργασίας υπολογισθεί σε τρέχουσες τιμές, τότε και το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος είναι σε τρέχουσες τιμές. Εάν υπολογισθεί σε σταθερές τιμές, τότε το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος είναι σε πραγματικούς όρους (πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας).

Αναφέρεται από πολλούς αναλυτές ότι ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος² στο σύνολο της οικονομίας παρέμεινε, κατά το 2005, υψηλότερος στην Ελλάδα από ό,τι στη ζώνη του ευρώ (2,2% σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, έναντι 1% περίπου στη ζώνη του ευρώ), παρά τη συνεχή βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας. Μάλιστα, για το 2006, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θα αυξηθεί κατά 3,7% στην Ελλάδα, ενώ στη ζώνη του ευρώ προβλέπεται αύξηση μικρότερη του 1%, με αποτέλεσμα σημαντική περαιτέρω επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Οι διαπιστώσεις αυτές δημιουργούν την εντύπωση ότι οι παράλογες απαιτήσεις των μισθωτών οδηγούν σε αύξηση του κόστους εργασίας και επομένως σε μείωση της ανταγωνιστικότητας.

Εντούτοις, οι υπολογισμοί αυτοί είναι αμφίβολης αξίας, για τους εξής λόγους:

- Πρώτον, πρέπει να συγκρίνουμε την αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα με το αντίστοιχο μέγεθος, όχι στη ζώνη του ευρώ, αλλά στο σύνολο των χωρών με τις οποίες πραγματοποιούνται οι εμπορικές ανταλλαγές της χώρας (εξαιρουμένου του πετρελαίου). Για τον λόγο αυτό, αντί να συγκρίνουμε τις μεταβολές του κόστους εργασίας στην Ελλάδα με τη ζώνη του ευρώ, είναι κατά πολύ ορθότερο να χρησιμοποιούμε ως δείκτη ανταγωνιστικότητας κόστους εργασίας τη σύγκριση του εθνικού δείκτη με τους αντίστοιχους δείκτες των 35 άλλων αναπτυγμένων χωρών του πλανήτη λαμβανομένης υπόψη της γεωγραφικής και της κλαδικής κατανομής του εξωτερικού εμπορίου της Ελλάδας με αυτές τις 35 χώρες.
- Δεύτερον, επειδή οι χώρες αυτές δεν έχουν κοινό νόμισμα, αλλά τα δικά τους εθνικά νομίσματα, εάν θέλουμε να συγκρίνουμε την ανταγωνιστικότητα κόστους εργασίας (δηλαδή την ανταγωνιστικότητα στο βαθμό που εξαρτάται από το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος) μεταξύ Ελλάδας και ανταγωνιστριών χωρών, τότε θα πρέπει να υπολογίσουμε το κόστος εργασίας στις διάφορες χώρες στο ίδιο νόμισμα (σε δολάρια ή σε ευρώ). Εάν όμως θέλουμε να συγκρίνουμε πόσο επέδρασαν στην ανταγωνιστικότητα κόστους οι απαιτήσεις των μισθωτών, επομένως οι αυξήσεις των μισθών, τότε θα πρέπει να κάνουμε τη σύγκρισή σε εθνικά νομίσματα –αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος να αποδώσουμε στις αυξήσεις των μισθών, μεταβολές που οφείλονται στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Έτσι, οι συγκρίσεις του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος με τη ζώνη του ευρώ, αντί της ορθής σύγκρισης με τις 35 αναπτυγμένες χώρες, και σε ευρώ ή δολάρια αντί της ορθής σύγκρισης σε εθνικό νόμισμα, εμφανίζουν κάθε ανατίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ έναντι των νομισμάτων των εμπορικών εταίρων της Ελλάδας ως αποτέλεσμα των «παράλογων απαιτήσεων των

---

² Οι μεταβολές του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος υπολογίζονται ως η διαφορά των αυξήσεων της παραγωγικότητας της εργασίας από τις μεταβολές των ονομαστικών αποδοχών των μισθωτών (περιλαμβανομένων και των ασφαλιστικών εισφορών εργαζομένων και εργοδοτών).

εργαζομένων». Με βάση τέτοιες λανθασμένες συγκρίσεις καλούνται οι εργαζόμενοι, επιδεικνύοντας αυτοσυγκράτηση, να αναλάβουν εκείνοι την αναπλήρωση της απώλειας ανταγωνιστικότητας που οφείλεται στην αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Ωστόσο, το ρίσκο από τις δυσμενείς μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας είναι ένα ρίσκο που πρέπει να αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις, όχι οι μισθωτοί, ακριβώς όπως αυτές ωφελούνται όταν οι μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας είναι ευνοϊκές.

Για να έχουμε την ορθή εκτίμηση της επίπτωσης των απαιτήσεων των εργαζομένων στην ανταγωνιστικότητα τιμής υπολογίζουμε τον εθνικό δείκτη του μοναδιαίου κόστους εργασίας σε σχέση με τους αντίστοιχους δείκτες των 35 άλλων βιομηχανικών χωρών, σε εθνικά νομίσματα, λαμβανομένης υπόψη της γεωγραφικής και της κλαδικής κατανομής εκάστης χώρας στο εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας. Καθόλου τυχαία, τον δείκτη αυτόν, τον υπολογίζουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βάση δεδομένων Ameco) και τα αποτελέσματα φαίνονται στο Διάγραμμα 1 για την Ελλάδα και τις άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης (η σύγκριση με τις χώρες αυτές βασίζεται στο γεγονός ότι έχουν το ίδιο ή παραπλήσιο κοινωνικοοικονομικό μοντέλο με την Ελλάδα).

Προκύπτει από το διάγραμμα αυτό ότι στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, το ονομαστικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, συγκρινόμενο με το αντίστοιχο μέγεθος στις 35 βιομηχανικές χώρες σε εθνικά νομίσματα, μειώθηκε. Ως εκ τούτου, δεν είναι ορθός ο ισχυρισμός ότι η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας επιδεινώνεται εξαιτίας των απαιτήσεων των μισθωτών.

Επειδή, όμως, υπάρχει όντως επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας, αυτή κάπου αλλού πρέπει να αποδοθεί. Οφείλεται καταρχήν στην ανατίμηση του ευρώ έναντι των νομισμάτων των εμπορικών εταίρων της Ελλάδας. Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 1, στον οποίο φαίνεται το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος για το σύνολο της οικονομίας σε σύγκριση με τις υπόλοιπες 35 βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες (λαμβάνοντας υπόψη την κλαδική και γεωγραφική κατανομή του εξωτερικού εμπορίου της Ελλάδας), το μοναδιαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα, υπολογισμένο σε εθνικά νομίσματα, μειώθηκε έναντι των ανταγωνιστριών χωρών κατά 2,0% στην περίοδο 1999-2005 και κατά 3,2% στην περίοδο 1995-2005. Επομένως, οι απαιτήσεις των μισθωτών στην Ελλάδα αυξήθηκαν λιγότερο από ό,τι στις ανταγωνίστριες χώρες (λαμβάνομένης υπόψη και της ταχύτερης αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα). Αντιθέτως, το μοναδιαίο κόστος εργασίας υπολογισμένο σε δολάρια ΗΠΑ αυξήθηκε έναντι των ανταγωνιστριών χωρών κατά 5,1% στην περίοδο 1999-2005 και κατά 9,6% κατά την δεκαετία 1995-2005. Η αύξηση αυτή οφείλεται αποκλειστικά στην ανατίμηση του ευρώ έναντι των νομισμάτων των εμπορικών εταίρων της Ελλάδας. Πρόκειται για αύξηση που δεν μπορεί επομένως να αποδοθεί στις μισθολογικές απαιτήσεις των εργαζομένων και η οποία αποτελεί μέρος του επιχειρηματικού ρίσκου που είναι παράλογο να αναλαμβάνουν οι εργαζόμενοι.

Πίνακας 1

Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος

Σύνολο οικονομίας. Σύγκριση με τις υπόλοιπες 35 βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες. Διπλή στάθμιση εξωτερικού εμπορίου.
(1999=100)

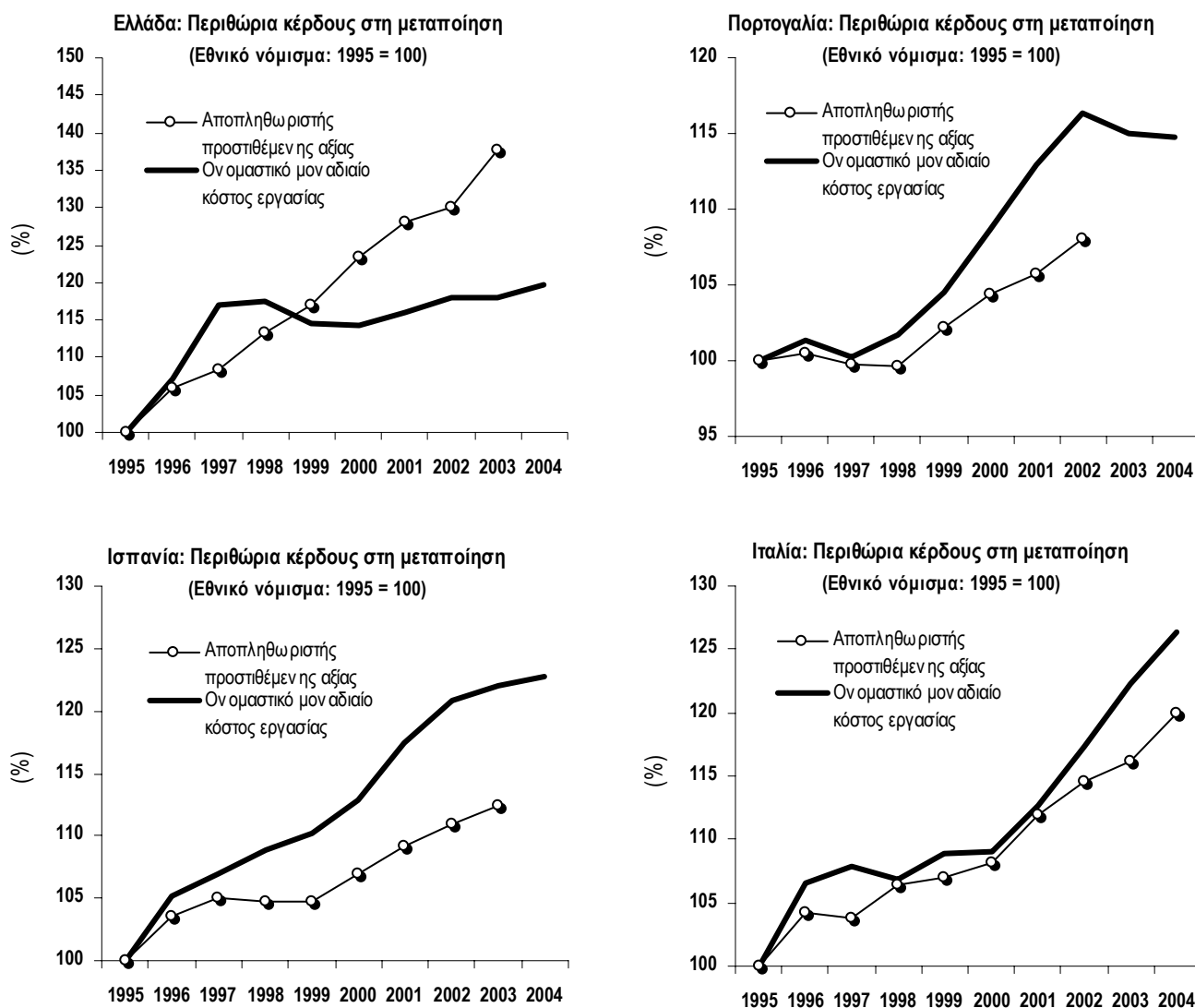
	Σε δολάρια ΗΠΑ	Σε εθνικά νομίσματα
1995	94.5	101,2
1996	96.4	101,0
1997	100.8	100,9
1998	99.5	101,3
1999	100.0	100
2000	93.0	97,5
2001	91.4	92,8
2002	96.2	95,5
2003	99.3	93,9
2004	103.9	96,7
2005	105.1	98,0

Εντούτοις, η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας τιμής των ελληνικών προϊόντων δεν οφείλεται αποκλειστικά στην ανατίμηση του ευρώ, αλλά και στα αυξανόμενα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Οι φορείς της οικονομικής πολιτικής (αλλά και η πλειονότητα των αναλυτών και σχολιαστών της ελληνικής οικονομίας) χρησιμοποιούν ως δείκτη ανταγωνιστικότητας το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Οι καταναλωτές, όμως, όταν προτιμούν ένα προϊόν έναντι ενός άλλου, δεν συγκρίνουν το κόστος εργασίας που χρειάστηκε για να παραχθεί μια μονάδα του ενός ή του άλλου προϊόντος, αλλά συγκρίνουν τις τιμές των προϊόντων (στα εμπορικά καταστήματα δεν αναρτάται επί των προϊόντων το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αλλά η τιμή τους). Η εξίσωση «κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ίσον ανταγωνιστικότητα» αποκρύπτει, και μάλιστα επιμελώς, το γεγονός ότι η τιμή του προϊόντος καθορίζεται και από την απόδοση κεφαλαίου, από την κερδοφορία. Κάλιστα μπορεί το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος να παραμείνει αμετάβλητο και η τιμή να αυξηθεί επειδή η επιχείρηση αύξησε το περιθώριο κέρδους. Αυτή, μάλιστα, είναι η περίπτωση των ελληνικών προϊόντων. Οι επιχειρήσεις έχουν εθιστεί σε διαρκώς αυξανόμενη απόδοση κεφαλαίου και για κάθε έτος θέτουν υψηλότερους στόχους, τους οποίους μάλιστα επιτυγχάνουν, με αποτέλεσμα οι δείκτες κερδοφορίας να έχουν επανέλθει στα επίπεδα της χρυσής εποχής του ελληνικού καπιταλισμού της δεκαετίας του 1960 (όπως προκύπτει, και πάλι, από τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Έτσι, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα είναι πληθωρισμός κερδών (οφείλεται δηλαδή ακριβώς σε αυτή τη διαρκή επιδίωξη για όλο και μεγαλύτερη κερδοφορία) και η μείωση της ανταγωνιστικότητας τιμής δεν οφείλεται στις απαιτήσεις των μισθωτών αλλά στην αδιάκοπη αύξηση των περιθωρίων κέρδους.

Χαρακτηριστικό από την άποψη αυτή είναι το γεγονός ότι οι τιμές της προστιθέμενης αξίας της μεταποιητικής βιομηχανίας στην Ελλάδα αυξάνονται ταχύτερα από όσο το μοναδιαίο κόστος εργασίας από το 1999, ενώ σε καμία άλλη από τις τρεις χώρες της νότιας Ευρώπης δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2, τόσο οι άλλες δύο «χώρες της σύγκλισης» (η Ισπανία

και η Πορτογαλία) όσο και η Ιταλία (ένας εκ των κυριοτέρων εμπορικών εταίρων της Ελλάδας) αυξάνουν τις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων τους λιγότερο από όσο οι αντίστοιχες αυξήσεις του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Με άλλα λόγια, τα περιθώρια κέρδους στις χώρες αυτές μειώνονται προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα των βιομηχανικών προϊόντων. Στην Ελλάδα, αντιθέτως, τα περιθώρια κέρδους αυξάνονται με αποτέλεσμα την ραγδαία επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας τιμής.

Διάγραμμα 2

Το παραπάνω διάγραμμα συγκρίνει τον αποπληθωριστή της προστιθέμενης αξίας με το μοναδιαίο κόστος εργασίας (σε τρέχουσες τιμές) στις τέσσερις χώρες. Η απόσταση μεταξύ της καμπύλης του αποπληθωριστή και της καμπύλης του κόστους εργασίας αποτελεί μέτρο της κερδοφορίας των επιχειρήσεων.

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, European Commission

Αποπληθωριστής προστιθέμενης αξίας, μοναδιαίο κόστος εργασίας και κερδοφορία

Η τιμή της προστιθέμενης αξίας (ή αλλιώς ο αποπληθωριστής της προστιθέμενης αξίας) ισούται προς

$$p = \frac{p_{cap} R}{\left(\frac{\pi}{\kappa}\right)} + p_c \left(\frac{w}{\pi}\right)$$

όπου p, p_{cap}, p_c είναι αντίστοιχα ο αποπληθωριστής της προστιθέμενης αξίας, του κεφαλαίου και της ιδιωτικής κατανάλωσης, π, κ, w είναι αντίστοιχα, σε σταθερές τιμές, η παραγωγικότητα της εργασίας, η ένταση κεφαλαίου και ο μέσος μισθός, και R είναι η απόδοση κεφαλαίου.

Η ποσότητα $\frac{p_{cap} R}{\left(\frac{\pi}{\kappa}\right)}$ είναι το μικτό κέρδος ανά μονάδα προϊόντος ενώ $p_c \left(\frac{w}{\pi}\right)$ είναι

το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος.

Η παραπάνω σχέση δείχνει ότι η διαφορά του μοναδιαίου κόστους εργασίας από τον αποπληθωριστή της προστιθέμενης αξίας ισούται προς το μικτό κέρδος ανά μονάδα προϊόντος.

Ως αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής των επιχειρήσεων η κερδοφορία³ του συνόλου των τομέων της οικονομίας αυξάνεται στην Ελλάδα από τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 1990 (Διάγραμμα 3 στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG ECFIN)).

Μετά την δεκαετή μείωση της απόδοσης κεφαλαίου (1974-1983) και την στασιμότητα των ετών 1984-1990 σε χαμηλά επίπεδα, εκκίνησε μια διαδικασία αύξησης της κερδοφορίας, η οποία δεν έχει ανακοπεί μέχρι σήμερα. Με βάση 100 το 1995, η απόδοση κεφαλαίου έχει προσεγγίσει σήμερα το επίπεδο 123,3, δηλαδή ένα επίπεδο κερδοφορίας που είναι το ιστορικά υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων 27 ετών και το οποίο είναι συγκρίσιμο με τον μέσο όρο της περιόδου 1960-1973, η οποία ήταν μια «χρυσή» περίοδος της ελληνικής οικονομίας.

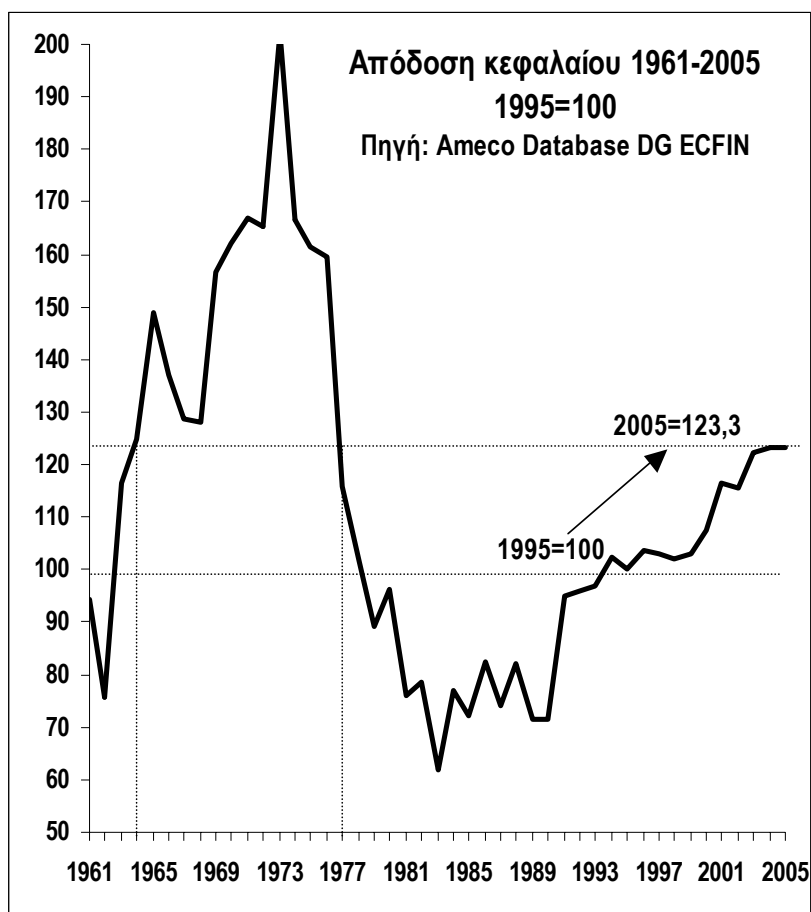
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει στοιχεία για την κερδοφορία (την απόδοση κεφαλαίου) και για τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 χωρών τα οποία επιτρέπουν συγκρίσεις του σχετικού ρυθμού μεταβολής της κερδοφορίας στις χώρες μέλη. Μια τέτοια σύγκριση φαίνεται παρακάτω, στον Πίνακα 2.

---

³ Ο δείκτης που χρησιμοποιείται είναι η Απόδοση Κεφαλαίου (rate of return) που υπολογίζεται ως ο λόγος του καθαρού λειτουργικού πλεονάσματος (net operating surplus) της οικονομίας προς το καθαρό πάγιο κεφαλαιακό απόθεμα.

Διάγραμμα 3

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, European Commission

Πίνακας 2. Απόδοση κεφαλαίου στο σύνολο της οικονομίας

(1995 = 100)	2005	(1995 = 100)	2005
ΕΕ-15	112,2	Αυστρία	116,7
Ζώνη Ευρώ	112,0	Πορτογαλία	76,4
Βέλγιο	110,4	Φιλανδία	129,1
Δανία	117,5	Σουηδία	100,5
Γερμανία	121,3	Βρετανία	119,9
Ελλάδα	123,3	Ιρλανδία	127,2
Ισπανία	100,8	Ιταλία	101,2
Γαλλία	102,5	Ολλανδία	104,8

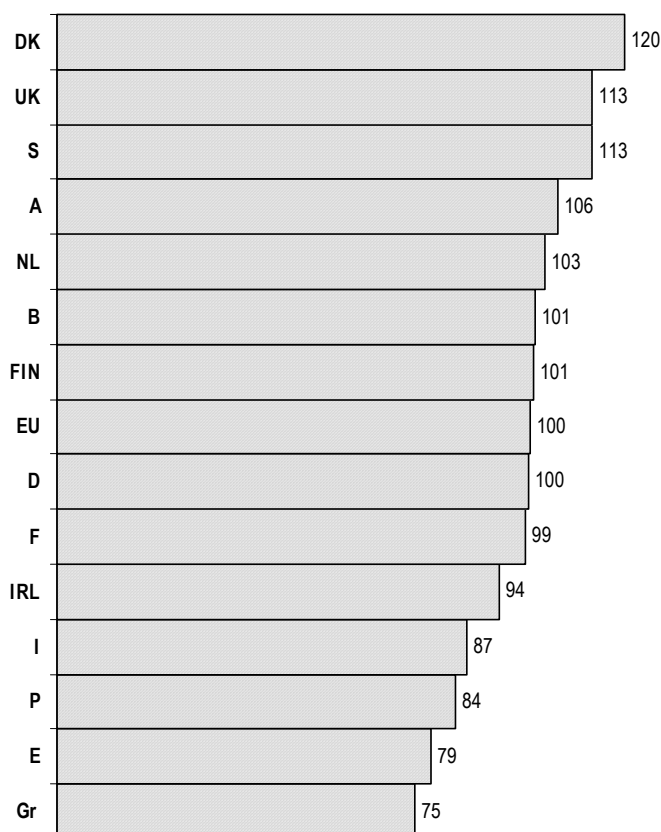
Πηγή: Annual Macroeconomic Database, European Commission

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η απόδοση κεφαλαίου στην Ελλάδα αυξήθηκε, κατά την περίοδο 1995-2005, κατά 23,3% έναντι 12,2% στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 και 12,0% στη ζώνη του Ευρώ. Μεγαλύτερες αυξήσεις από την Ελλάδα παρατηρήθηκαν, κατά την ίδια χρονική περίοδο, μόνον στην Ιρλανδία (27,2%) και στη Φιλανδία (29,1%). Στην Ισπανία υπήρξε στασιμότητα του επιπέδου κερδοφορίας ενώ στην Πορτογαλία παρατηρείται καθαρή θεαματική μείωση.

Πέραν αυτών, που αφορούν στην εξέλιξη του μοναδιαίου κόστους εργασίας σε τρέχουσες τιμές, έχει ενδιαφέρον το γεγονός ότι από επεξεργασία που πραγματοποίησε το ΙΝΕ με βάση τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Annual Macroeconomic Database), προκύπτει ότι το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα, όσον αφορά το επίπεδο του βρίσκεται περίπου στο ίδιο χαμηλό επίπεδο με την Ισπανία (Διάγραμμα 4) και είναι σημαντικά μικρότερο από το αντίστοιχο κόστος στην Πορτογαλία και την Ιταλία. Αυτό επιτεύχθηκε χάρη στις μεγάλες προόδους στην παραγωγικότητα της εργασίας⁴ στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1996-2005, έτσι ώστε το επίπεδο της να προσεγγίζει πλέον το 91% του μέσου όρου της ΕΕ-15.

Διάγραμμα 4

Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (2005)
 (μηνιαίο κόστος εργασίας σε Ευρώ προς παραγωγικότητα της
 εργασίας σε Ισοτιμίες Αγοραστικής Δύναμης).
 Μέσος όρος ΕΕ-15=100

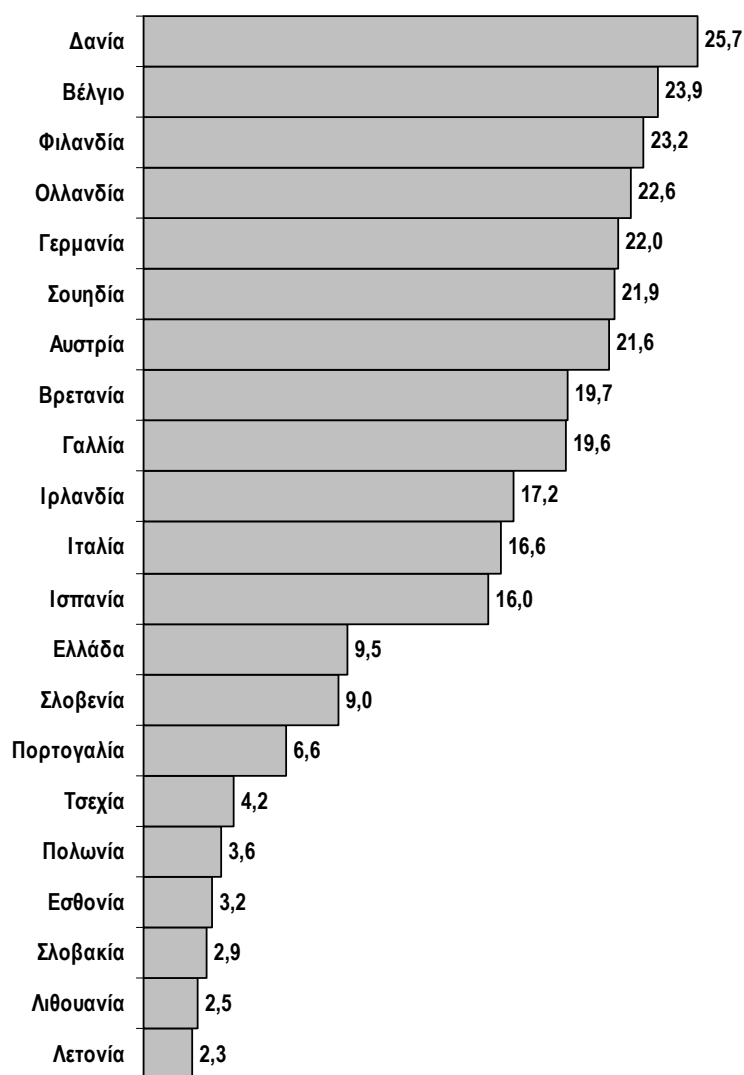

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Annual Macroeconomic Database Ευρωπαϊκής Επιτροπής

⁴ ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης ανά απασχολούμενο.

Σε ό,τι αφορά το ωριαίο κόστος εργασίας, σύμφωνα με το Cesifo Group Munich, ανερχόταν το 2002 σε 9,5 ευρώ έναντι 16,0 ευρώ στην Ισπανία, 16,6 στην Ιταλία, 9,0 στη Σλοβενία και 6,6 στην Πορτογαλία. Οι διαφορές στο ωριαίο κόστος εργασίας μεταξύ χωρών φαίνονται στο Διάγραμμα 5.

Διάγραμμα 5
Ωριαίο κόστος εργασίας (2002)
σε Ευρώ

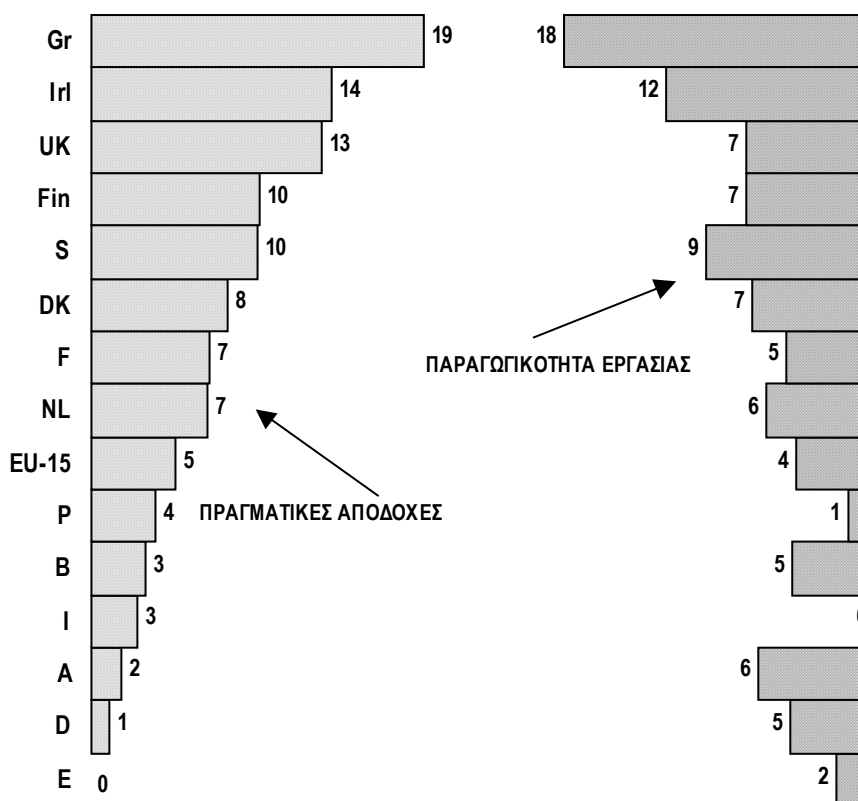
Για το ωριαίο κόστος εργασίας (ακαθάριστες αποδοχές συν εργοδοτικές εισφορές) Euro-zone Economic Outlook, Cesifo Group Munich (Ifo, INSEE, ISAE)

Σημαντική αύξηση 19% παρουσίασαν οι πραγματικές αποδοχές στην Ελλάδα κατά την πενταετία 2001-2005 (μέση ετήσια αύξηση 3,5%), έναντι μόλις 4,9% στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15. Οι αυξήσεις των πραγματικών αποδοχών ακολούθησαν την αντίστοιχη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Έτσι, η αύξηση κατά 19% στην Ελλάδα αποτελεί αντανάκλαση της σχεδόν ισόποσης (+18%) αύξησης στην παραγωγικότητα. Το ίδιο ισχύει για τις περισσότερες χώρες (Διάγραμμα 6) με εξαιρέσεις τη Βρετανία, τη Φιλανδία, την Αυστρία και τη Γερμανία, όπου οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν για την αύξηση των κερδών και την αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των εργαζόμενων τάξεων.

Η συσχέτιση των πραγματικών αποδοχών εργασίας και παραγωγικότητας είναι απολύτως λογική διότι επιτρέπει τη διατήρηση της σταθερότητας στη πρωτογενή διανομή του προϊόντος μεταξύ εργασίας και επιχειρήσεων. Εάν οι μισθοί στην Ελλάδα είχαν αυξηθεί λιγότερο από όσο αυξήθηκαν, θα είχαμε αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των εργαζόμενων τάξεων.

Διάγραμμα 6

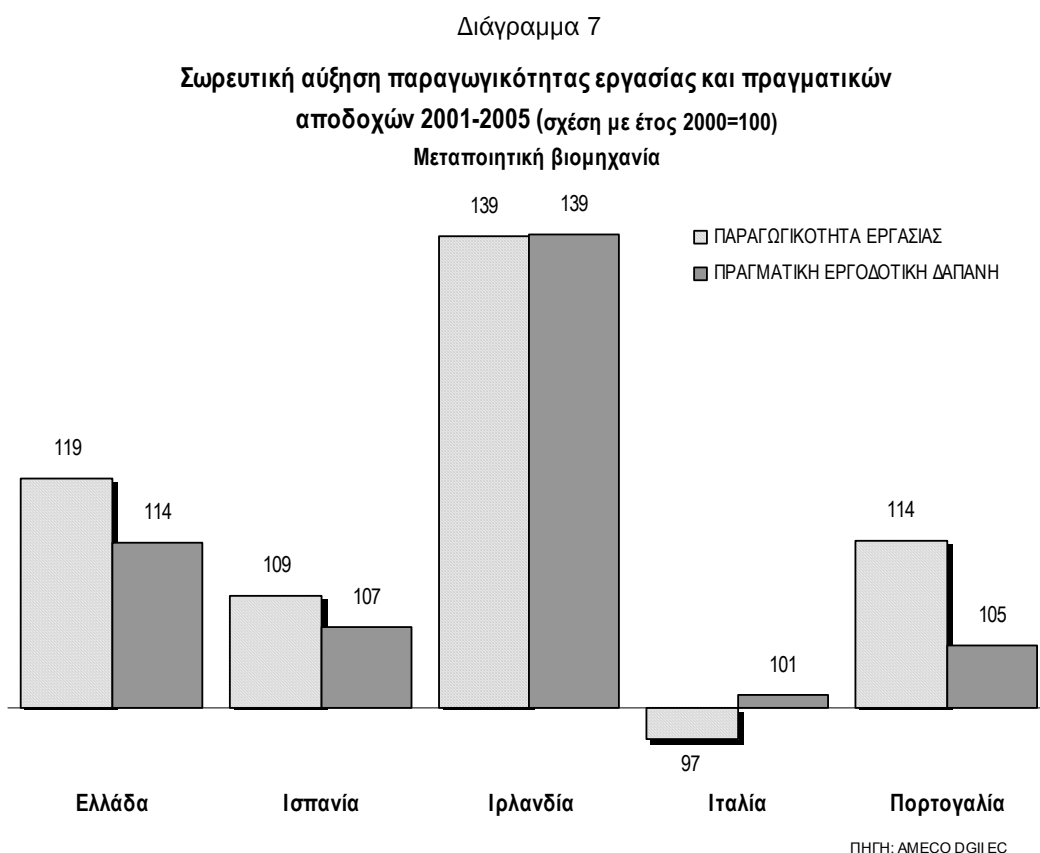
**Σωρευτική αύξηση παραγωγικότητας εργασίας και
πραγματικών αποδοχών 2001-2005
Σύνολο οικονομίας**

ΠΗΓΗ: Annual Macroeconomic Database ECFIN

Εντούτοις, τα παραπάνω στοιχεία αφορούν στο σύνολο της οικονομίας, και είναι χρήσιμο να εξετάζουμε τις εξελίξεις χωρίς τον δημόσιο και τον αγροτικό τομέα της οικονομίας. Εξετάζουμε για τον λόγο αυτό τις εξελίξεις στη μεταποίηση και στον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 7, στη μεταποιητική βιομηχανία, η διανομή του προϊόντος μετατράπηκε, κατά την πενταετία 2001-2005, υπέρ των κερδών, στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Στην Ελλάδα, η παραγωγικότητα εργασίας αυξήθηκε κατά 19% ενώ η πραγματική εργοδοτική δαπάνη (μισθός + εργοδοτικές εισφορές + άλλες δαπάνες του εργοδότη που σχετίζονται με την εργασία) αυξήθηκε κατά 14%. Αυτή η διαφορά μετατράπηκε σε αύξηση της κερδοφορίας των βιομηχανικών επιχειρήσεων.

Παραγωγικότητα εργασίας = ακαθάριστη προστιθέμενη αξία μεταποιητικής βιομηχανίας σε σταθερές τιμές 1995 ανά απασχολούμενο στη μεταποιητική βιομηχανία
 Ο αποπληθωρισμός των αποδοχών έγινε με τον δείκτη τιμών της προστιθέμενης αξίας ώστε από την σύγκριση παραγωγικότητας και αποδοχών να προκύπτει το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε σταθερές τιμές.

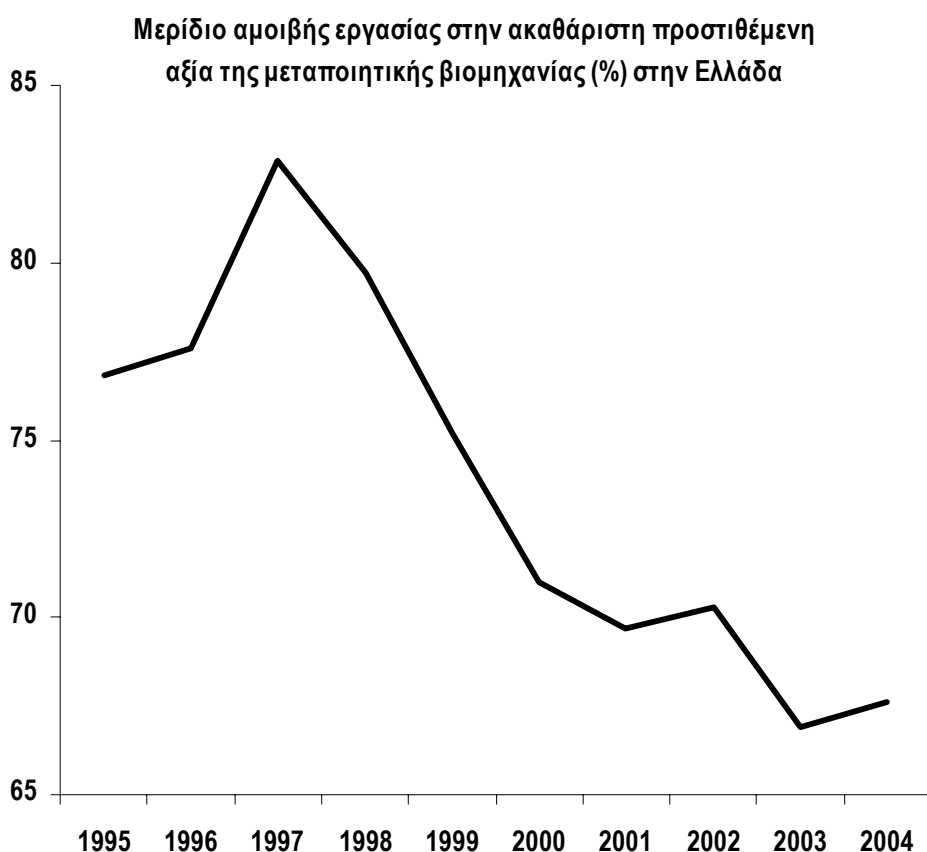
Ενώ, δηλαδή, οι πραγματικές αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας και για το σύνολο της πενταετίας 2001-2005 ακολούθησαν τις αυξήσεις της παραγωγικότητας, στη μεταποιητική βιομηχανία οι επιχειρήσεις ωφελήθηκαν από τις αυξήσεις της παραγωγικότητας για να αυξήσουν την κερδοφορία τους.

Η εξέλιξη του ποσοστού της αμοιβής εργασίας στην προστιθέμενη αξία της μεταποιητικής

βιομηχανίας αποτελεί δείκτη της διανομής του προϊόντος μεταξύ εργαζομένων και επιχείρησης πριν από την φορολόγηση των εισοδημάτων. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 8, προκύπτει από τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βάση δεδομένων Ameco) ότι στην Ελλάδα υπήρξε στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας μείωση του μεριδίου της εργασίας, δηλαδή ότι τα μικτά κέρδη πριν τη φορολόγησή τους αποτελούν ένα αυξανόμενο μέρος της προστιθέμενης αξίας. Συμβαίνει, δηλαδή, ακριβώς το αντίθετο από αυτό που διατείνεται η εργοδοτική πλευρά. Η μείωση επήλθε από το επίπεδο του 80% το 1995-1997 στο επίπεδο του 67% το 2003-2004 και ως εκ τούτου αποτελεί θεαματική μεταβολή υπέρ των κερδών.

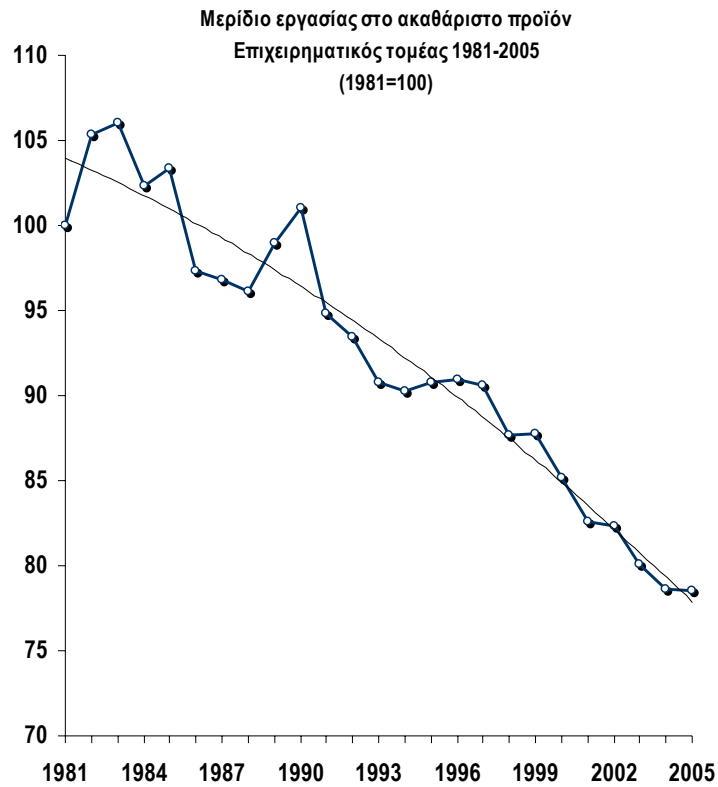
Πτώση του μεριδίου της εργασίας και ανόδου των κερδών εμφανίζεται και στα στοιχεία του ΟΟΣΑ για τον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας (βάση δεδομένων Economic Outlook OECD). Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 9, από το επίπεδο 60% των ετών 1995-1999, το μερίδιο της εργασίας στον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας μειώθηκε στο 53% περίπου το 2005.

Διάγραμμα 8

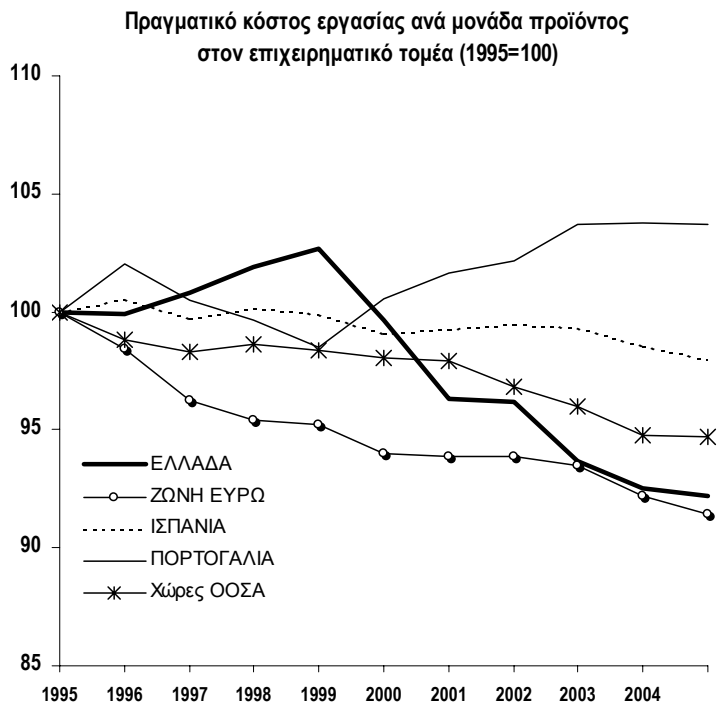
ΠΗΓΗ: AMECO DGII EC

Διάγραμμα 9

Πηγή: OECD Economic Outlook Database

Διάγραμμα 10

ΠΗΓΗ: OECD Economic Outlook Database

Η εξέλιξη του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε σταθερές τιμές δείχνει αν οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν περισσότερο ή λιγότερο από την παραγωγικότητα της εργασίας. Στο Διάγραμμα 10 φαίνεται η εξέλιξη του πραγματικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα, την ζώνη του ευρώ, την Ισπανία και την Πορτογαλία, στον επιχειρηματικό τομέα. Η μείωση του εν λόγω μεγέθους ήταν στην Ελλάδα μεγαλύτερη από όλες τις άλλες εξεταζόμενες χώρες αλλά και από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι οι πραγματικοί μισθοί στον επιχειρηματικό τομέα της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία δεκαετία υστέρησαν έναντι της παραγωγικότητας και μάλιστα περισσότερο από όσο στις εξεταζόμενες χώρες.

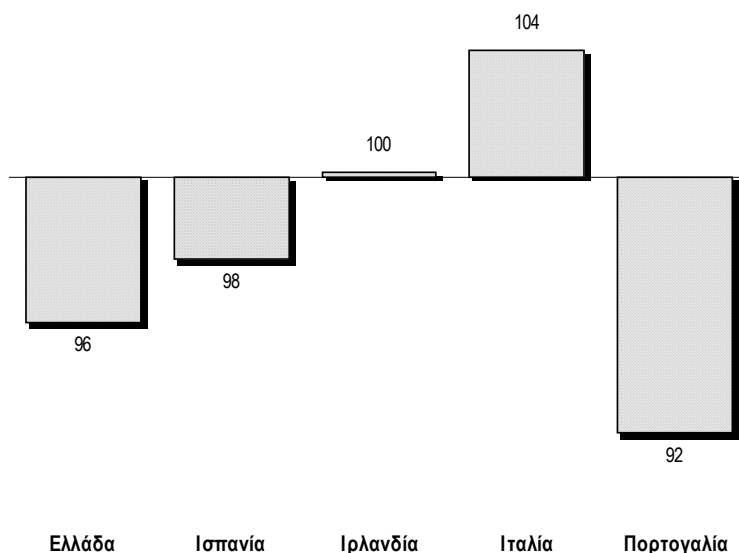
Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές

Πρώτον, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε τρέχουσες τιμές, δείχνει σε ποιο βαθμό οι αυξήσεις των μισθών δικαιολογούν τις αυξήσεις των τιμών. Εάν ο πληθωρισμός ανέρχεται, παραδείγματος χάριν, σε 4% ενώ το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε τρέχουσες τιμές ανέρχεται σε 3%, οφείλουμε να συμπεράνουμε ότι οι επιχειρήσεις αύξησαν τις τιμές τους παραπάνω από όσο δικαιολογούσε η αύξηση του κόστους εργασίας.

Δεύτερον, όταν η παραγωγικότητα της εργασίας αυξάνεται περισσότερο από ότι ο μέσος πραγματικός μισθός, τότε έχουμε αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των εργαζομένων. Επομένως για να διατηρηθεί η διανομή στα ίδια επίπεδα θα πρέπει οι αυξήσεις των ονομαστικών μισθών να ισούνται προς το άθροισμα του πληθωρισμού και της παραγωγικότητας της εργασίας.

Διάγραμμα 11

Σωρευτική μεταβολή κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε πραγματικούς όρους 2001-2005 (σχέση με έτος 2000=100). Μεταποιητική βιομηχανία

ΠΗΓΗ: AMECO DGII EC

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέλιξη του πραγματικού μοναδιαίου κόστους εργασίας και στην μεταποίηση. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 11, στην Ελλάδα υπήρξε μείωση, κατά την πενταετία

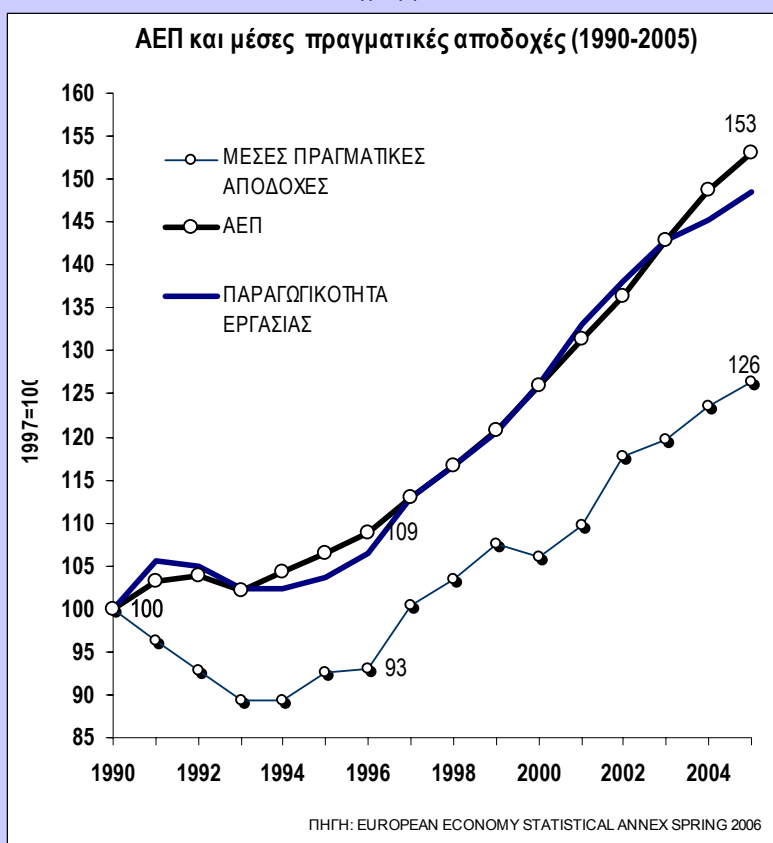

2001-2005, μεγαλύτερη από όσο στην Ισπανία και την Ιρλανδία (στην Ιταλία παρατηρήθηκε αύξηση, δηλαδή αύξηση των πραγματικών μισθών που υπερέβη την παραγωγικότητα της εργασίας). Μόνον στην Πορτογαλία η μείωση του πραγματικού μοναδιαίου κόστους εργασίας στην μεταποίηση ήταν μεγαλύτερη από όσο στην Ελλάδα.

Πώς επιμερίζεται το όφελος της ανάπτυξης

Η αύξηση του ΑΕΠ αναλύεται σε τρεις συνιστώσες (σε τρία οφέλη): Εισόδημα για τους επιπλέον απασχολούμενους, εισόδημα για τους εργαζόμενους, εισόδημα για τις επιχειρήσεις (αναφερόμαστε εδώ στην πρωτογενή διανομή, πριν από τις αναδιανεμητικές λειτουργίες της φορολογίας και των κρατικών δαπανών). Η ανάλυση του ΑΕΠ σε τρεις συνιστώσες φαίνεται στο Διάγραμμα 12.

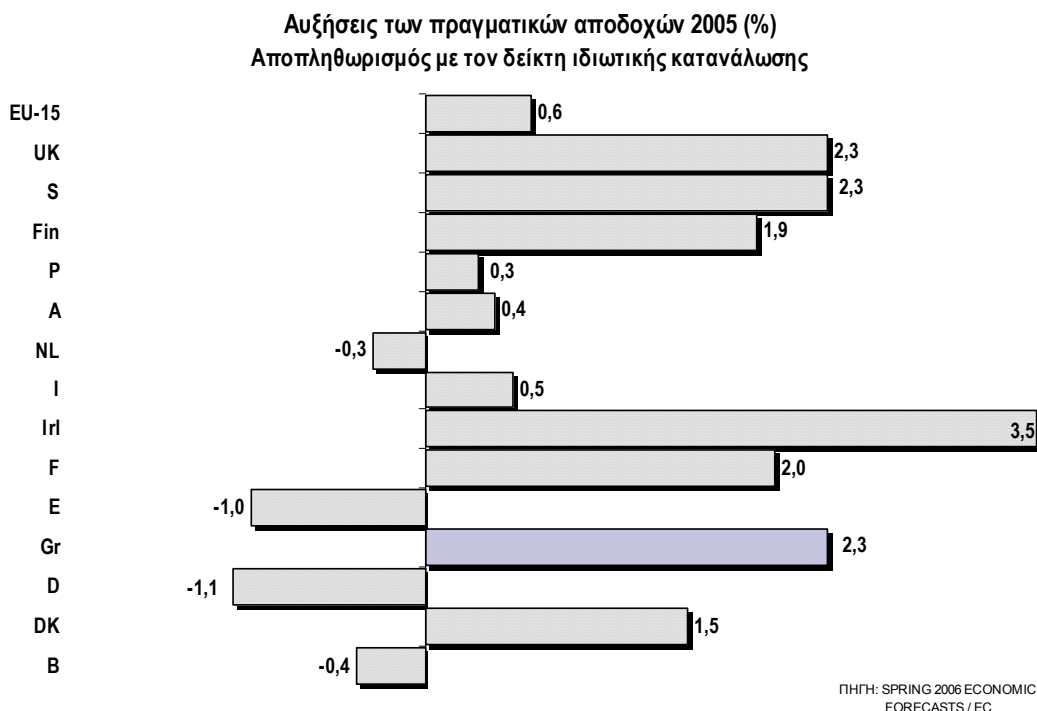
Διάγραμμα 12

Στο Διάγραμμα 12 μπορούν να γίνουν δύο συγκρίσεις: Πρώτον, η διαφορά ανάμεσα στην καμπύλη του ΑΕΠ και στην καμπύλη της παραγωγικότητας της εργασίας είναι το μερίδιο του ΑΕΠ που χρηματοδότησε την αύξηση της απασχόλησης (εισόδημα επιπλέον απασχολούμενων). Προκύπτει από το διάγραμμα ότι μόνον ένα αμελητέο ποσοστό του ΑΕΠ χρηματοδότησε την αύξηση της απασχόλησης. Δεύτερον, η διαφορά ανάμεσα στην καμπύλη της παραγωγικότητας της εργασίας και των μέσων πραγματικών αποδοχών δείχνει το εισόδημα για τις επιχειρήσεις. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα αυτή η διαφορά αυξήθηκε είτε αν θεωρήσουμε την περίοδο 1990-2005 είτε την περίοδο 1995-2005.

Κατά το 2005, οι αυξήσεις των ακαθάριστων πραγματικών αποδοχών⁵ στο σύνολο της οικονομίας, στις 15 «παλαιές» χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τα στοιχεία των εαρινών προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2006) παρουσίασαν αύξηση 0,6% σε σχέση με το 2004. Οι αυξήσεις ανήλθαν σε 2,3% στην Ελλάδα και όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 13, στην κατάταξη των χωρών με βάση τις αυξήσεις των πραγματικών μισθών, κατά το παρελθόν έτος, η Ελλάδα κατέλαβε τη δεύτερη θέση μαζί με τη Σουηδία και τη Βρετανία, ενώ οι μεγαλύτερες αυξήσεις δόθηκαν στην Ιρλανδία (+3,5%). Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά το 2005, στη Γερμανία, την Ισπανία, το Βέλγιο και την Ολλανδία, υπήρξε καθαρή μείωση της αγοραστικής δύναμης των αποδοχών.

Διάγραμμα 13

Με βάση τα στοιχεία του ΟΟΣΑ για τον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας (Διάγραμμα 14), η αύξηση των πραγματικών αποδοχών στην Ελλάδα, κατά το παρελθόν έτος, ήταν κατά τι μικρότερη από το σύνολο της οικονομίας (+2,1%). Εντούτοις, αυτής της αύξησης του 2005 είχαν προηγηθεί οι πολύ μικρές αυξήσεις του 2004 (+0,6%) και του 2003 (+0,9%). Έτσι, η μέση ετήσια αύξηση των πραγματικών αποδοχών στον επιχειρηματικό τομέα της Ελλάδας για την τριετία 2003-2005 ανήλθε σε +1,2%.

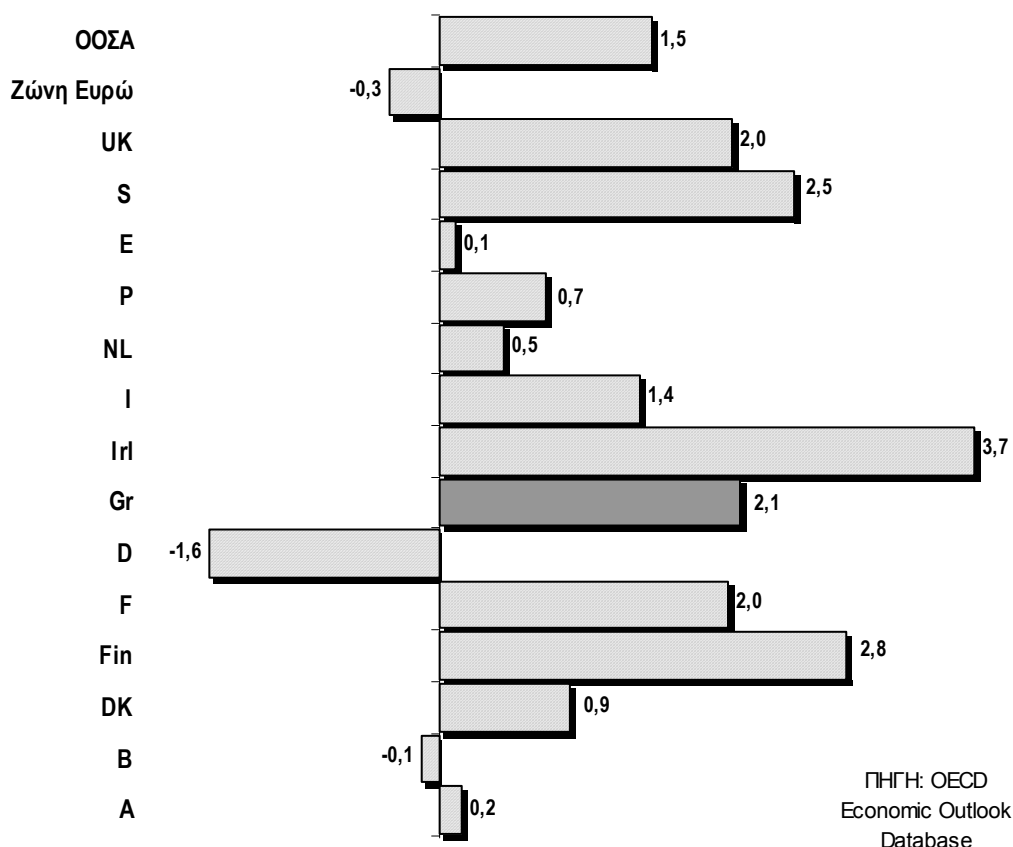
Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι αυξήσεις των πραγματικών μισθών (ως αγοραστική δύναμη) στο σύνολο της οικονομίας για το 2006 θα ανέλθουν σε 2,6% στην Ελλάδα έναντι 0,5% στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15. Η αντίστοιχη πρόβλεψη του ΟΟΣΑ για τον

⁵ Πρόκειται για τις μικτές αποδοχές των μισθωτών. Ο αποπληθωρισμός έχει γίνει με τον αποπληθωριστή της ιδιωτικής κατανάλωσης, έτσι ώστε οι αυξήσεις να αντανακλούν μεταβολές της αγοραστικής δύναμης του μισθού.

επιχειρηματικό τομέα της Ελλάδας ανέρχεται σε +2,5% (για πληθωρισμό 3%).

Διάγραμμα 14

Αυξήσεις των πραγματικών αποδοχών 2005 στον επιχειρηματικό τομέα (%)
Αποπληθωρισμός με τον δείκτη ιδιωτικής κατανάλωσης

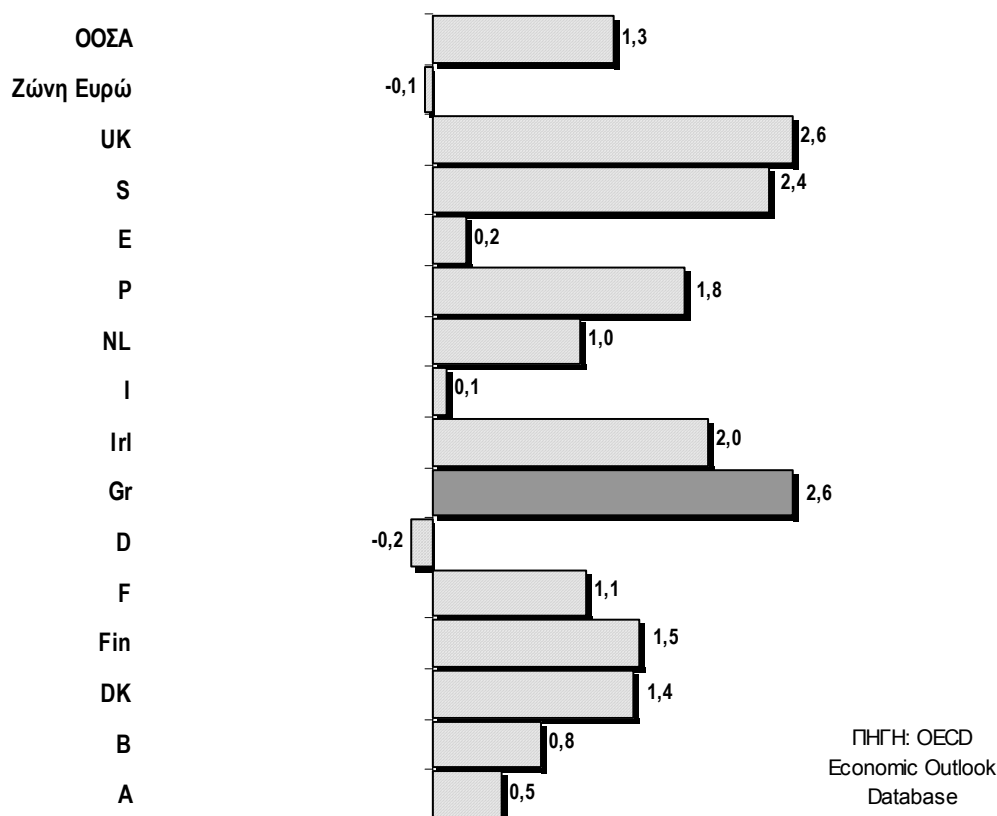
Σε πιο μακροχρόνια βάση, κατά τη δεκαετία 1996-2005, οι αυξήσεις των πραγματικών μισθών στον επιχειρηματικό τομέα της Ελλάδας ήταν υψηλές (+2,6% ετησίως) έναντι 1,3% στις χώρες του ΟΟΣΑ και -0,1% στην ζώνη του ευρώ (Διάγραμμα 15). Παρατηρήθηκαν σχετικά μεγάλες αυξήσεις στη Σουηδία (+2,4)% και στη Βρετανία (+2,6%). Αυτές οι ετήσιες διαφορές μεταξύ χωρών μεταφράζονται σε μεγάλες διαφορές για το σύνολο της δεκαετίας 1996-2005 *αθροιστικά*: ο μέσος ακαθάριστος μισθός στον επιχειρηματικό τομέα αυξήθηκε, στην διάρκεια της εν λόγω περιόδου, κατά 29% στην Ελλάδα έναντι 14% περίπου στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ.

Οι αυξήσεις των πραγματικών αμοιβών υπολογισμένες με τον δείκτη της ιδιωτικής κατανάλωσης (όπως στα διαγράμματα 13, 14 και 15), ενδιαφέρουν τους μισθωτούς διότι εκφράζουν τις μεταβολές της αγοραστικής δύναμης του μισθού. Από την πλευρά των επιχειρήσεων, για τις οποίες οι μισθοί αποτελούν δαπάνη, ενδιαφέρον έχουν οι πραγματικοί μισθοί υπολογισμένοι με τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ και διορθωμένοι με τις μεταβολές της παραγωγικότητας της εργασίας. Προκύπτει έτσι ο δείκτης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε *πραγματικούς όρους*. Το μέγεθος αυτό προκύπτει από την σύγκριση του πραγματικού μισθού με την παραγωγικότητα της εργασίας: όσο μεγαλύτερος είναι ο πραγματικός μισθός, τόσο μεγαλύτερο είναι

το πραγματικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, και όσο μεγαλύτερη είναι η παραγωγικότητα, τόσο μικρότερο είναι το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας. Όταν αυξάνεται το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε πραγματικούς όρους, μειώνεται η κερδοφορία των επιχειρήσεων –και αντιστρόφως.

Διάγραμμα 15

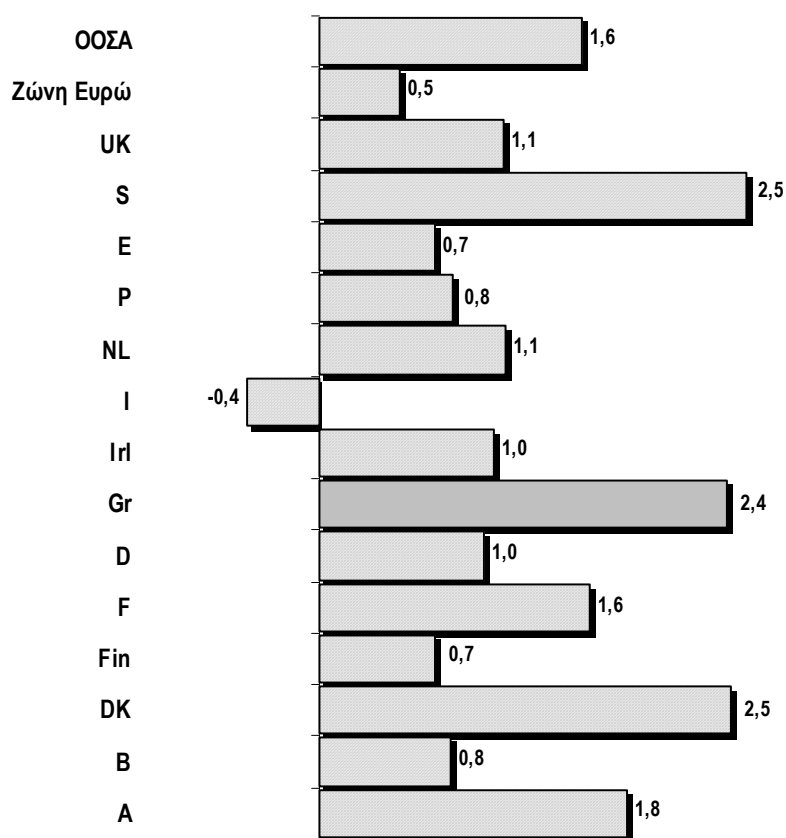
**Αυξήσεις των πραγματικών αποδοχών 1996-2005
στον επιχειρηματικό τομέα (μέση ετήσια αύξηση %)
Αποπληθωρισμός με τον δείκτη ιδιωτικής κατανάλωσης**

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην Ελλάδα, στο σύνολο της οικονομίας, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας ανήλθε σε 2,2% κατά το 2005 και αναμένεται παρόμοια επίδοση και για το 2006 και το 2007. Παρόμοιες είναι οι αντίστοιχες εκτιμήσεις και προβλέψεις του ΟΟΣΑ για τον επιχειρηματικό τομέα. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 16, η παραγωγικότητα της εργασίας στη ζώνη του ευρώ, στον επιχειρηματικό τομέα, κατά τη δεκαετία 1996-2005 αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό μόλις 0,5% (στην ΕΕ-15 αυξήθηκε κατά 1,1%), ενώ η Ελλάδα κατέλαβε την πρώτη θέση στην κατάταξη μαζί με τη Σουηδία και τη Δανία.

Διάγραμμα 16

Αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας 1996-2005
στον επιχειρηματικό τομέα (%)

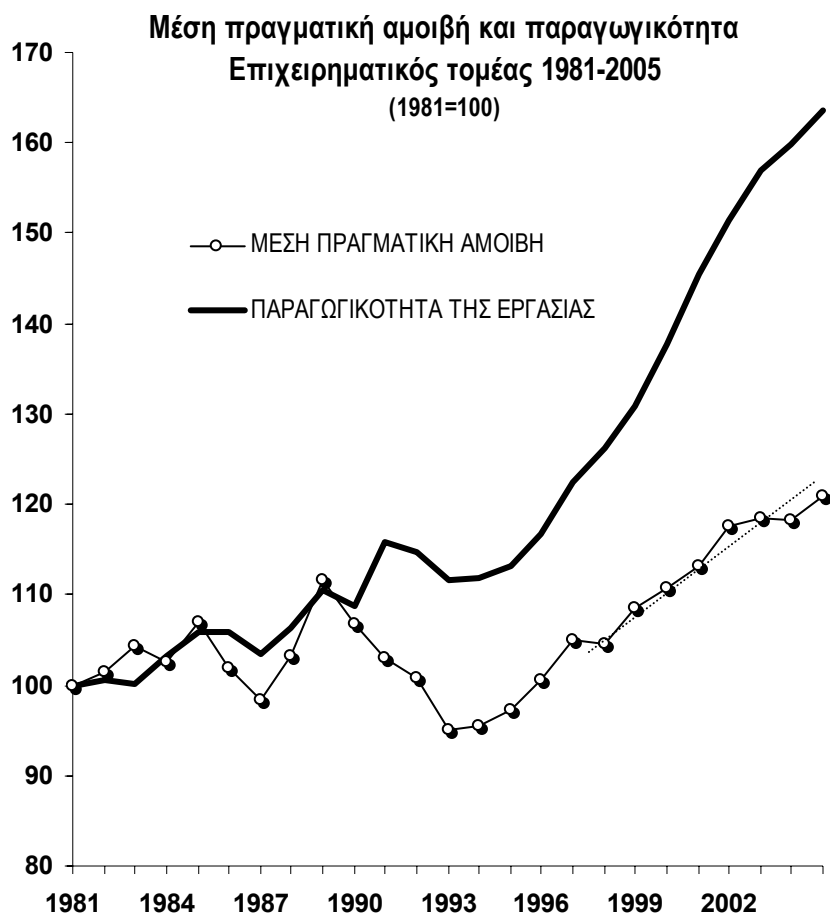

ΠΗΓΗ: OECD
Economic Outlook
Database

Η επίδοση της Ελλάδας σε ό,τι αφορά τις αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας κατά τα έτη 1996-2005 είχε μεγάλη επίπτωση στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ώστε οι αυξήσεις των πραγματικών μισθών στην Ελλάδα, που ήταν από τις υψηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15, να μετατρέπονται σε μειώσεις του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σε πραγματικούς όρους (μειώσεις που ήταν από τις μεγαλύτερες μεταξύ των χωρών μελών). Ενώ, δηλαδή, κατά την τελευταία δεκαετία, στην Ελλάδα είχαμε σημαντικές αυξήσεις των πραγματικών μισθών, είχαμε ταυτοχρόνως και μείωση στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σε πραγματικούς όρους, χάρη στην αύξηση της παραγωγικότητας. Εντούτοις, στον επιχειρηματικό τομέα, παρατηρείται επιβράδυνση της παραγωγικότητας της εργασίας, από το επίπεδο +4,5% κατά τα έτη 2000-2003 στο επίπεδο του +2,5% κατά το 2004-2005. Η πρόβλεψη του ΟΟΣΑ είναι ότι οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας θα διατηρηθούν κατά τα έτη 2006-2007 στο ίδιο επίπεδο (περίπου 2,5%).

Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας είχε ως αποτέλεσμα τη μακροχρόνια πτωτική πορεία του πραγματικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Στο Διάγραμμα 10 φαίνεται ότι η εν λόγω πτώση μεταξύ των ετών 1995 και 2005 ανήλθε σωρευτικά σε 7,8% έναντι 8,5% στη ζώνη του ευρώ, 5,3% στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ, 2,0% στην Ισπανία, ενώ υπήρξε αύξηση στην Πορτογαλία.

Διάγραμμα 17

Επεξεργασία στοιχείων OECD Economic Outlook Database

Από μακροχρόνια άποψη, οι πραγματικές αποδοχές στον επιχειρηματικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, εξελίχθηκαν όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 17. Από τις αρχές μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80, είχαν σταθεροποιηθεί και κυμαίνονταν γύρω από ένα μέσο επίπεδο που αντιστοιχούσε περίπου στο ύψος του πραγματικού μισθού του 1981. Κατά τα έτη 1991-1993, υπήρξε θεαματική πτώση στις μέσες αμοιβές των εργαζομένων στον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας η οποία αφείρεσε 10% της αγοραστικής τους δύναμης, πλην όμως, κατά τα έτη 1994-1998, οι πραγματικές αποδοχές στον επιχειρηματικό τομέα αυξήθηκαν τόσο ώστε αναίρεσαν την μεγάλη μείωση της περιόδου 1991-1993. Η διόρθωση αυτή, επανέφερε τις πραγματικές αποδοχές περίπου στα επίπεδα του 1981, δηλαδή στο επίπεδο γύρω από το οποίο οι πραγματικές αποδοχές μεταβάλλονταν μακροχρόνια. Κατά το 1999-2005, η αύξηση των αμοιβών συνεχίσθηκε, πλην όμως με πολύ μικρούς ρυθμούς, μικρότερους του 1% κατά το 2003-2004. Ο ρυθμός αύξησης των πραγματικών αποδοχών στον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας αφήνει συστηματικά τα περιθώρια στις επιχειρήσεις να ωφεληθούν από την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας για να μειώσουν το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (σε πραγματικούς όρους), και να αυξήσουν έτσι την κερδοφορία τους.

Από την επεξεργασία των στοιχείων της βάσης δεδομένων Annual Macroeconomic Database

της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προκύπτει ότι για το έτος 2005, στην κατάταξη των χωρών μελών με κριτήριο τους ακαθάριστους μισθούς⁶ σε Ευρώ (καθαρός μισθός συν εισφορές), η Ελλάδα διατηρεί, όπως και επί σειρά προηγούμενων ετών, την προτελευταία θέση. Οι μέσες μηνιαίες αποδοχές το 2005 ανέρχονταν στην Ελλάδα σε 1441 Ευρώ (Διάγραμμα 18) έναντι 2110 κατά μέσο όρο στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15. Το αντίστοιχο μέγεθος στην Πορτογαλία ανέρχεται σε 1113 Ευρώ. Στο Διάγραμμα 19, φαίνονται οι ίδιες αμοιβές προσαυξημένες κατά τις εργοδοτικές εισφορές, έτσι ώστε το συνολικό ύψος της κάθε στήλης να αντιστοιχεί στο μηνιαίο κόστος εργασίας σε Ευρώ. Το κόστος αυτό ανέρχεται σε 2597 Ευρώ στην ΕΕ-15 κατά μέσο όρο, σε 1782 Ευρώ στην Ελλάδα (ήτοι 68% του μέσου όρου της ΕΕ-15) και σε 1337 Ευρώ στην Πορτογαλία. Η Ελλάδα, διατηρεί και σε αυτήν την κατάταξη, την προτελευταία θέση.

Η σύγκριση του επιπέδου των μισθών ώστε να λαμβάνει υπόψη της και το διαφορετικό ύψος των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών στις 15 χώρες μέλη. Στο Διάγραμμα 20, φαίνονται τα αποτελέσματα του υπολογισμού του μέσου ακαθάριστου μισθού στις δεκαπέντε χώρες μέλη σε Ισοτιμίες Αγοραστικής Δύναμης, έτσι ώστε οι μισθοί να είναι συγκρίσιμοι μεταξύ τους ως προς την αγοραστική τους δύναμη. Προκύπτει ότι η αγοραστική δύναμη του μέσου ακαθάριστου μισθού στην Ελλάδα, κατά το 2005, ανέρχεται στο 89% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15. Η αντίστοιχη αγοραστική δύναμη στην Πορτογαλία ήταν 64% ενώ το επίπεδο της Ισπανίας ήταν 92%.

Το μηνιαίο κόστος εργασίας (ακαθάριστος μισθός + εργοδοτικές εισφορές, (Διάγραμμα 19) αποτελεί την βάση του υπολογισμού του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Στον υπολογισμό αυτό υπεισέρχεται ωστόσο και η παραγωγικότητα της εργασίας. Από την σύγκριση της παραγωγικότητας της εργασίας στις χώρες της ΕΕ-15 προκύπτει ότι η Ελλάδα υστερεί έναντι των άλλων χωρών μελών πλην της Πορτογαλίας. Η διαφορά που παρατηρείται όμως είναι μικρότερη από τις διαφορές των μισθών. Ενώ δηλαδή το μηνιαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα ανέρχεται στο 68% του μέσου αντίστοιχου κόστους στην ΕΕ-15, η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα ανέρχεται σε 91% του μέσου ευρωπαϊκού όρου.

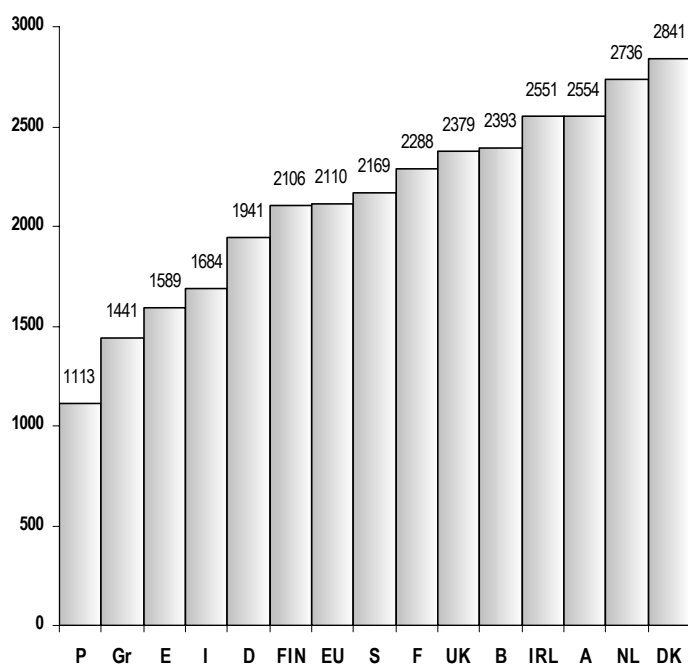
Προκύπτει, έτσι, εξαιτίας των διαφορών στην παραγωγικότητα της εργασίας, ότι η απόσταση που χωρίζει το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα από τις άλλες χώρες είναι σημαντική και ανέρχεται σε 25% (με βάση 100 για τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15, ο δείκτης ανέρχεται σε 75 για την Ελλάδα) (Διάγραμμα 4). Αξίζει να σημειωθεί ότι το μοναδιαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα είναι πλέον το χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15. Η εξέλιξη αυτή σχετίζεται με τις μεγάλες αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα κατά το 1996-2005 (3,4% στον επιχειρηματικό τομέα).

---

⁶ Οι υπολογισμοί αναφέρονται σε απασχολούμενους με πλήρες ωράριο εργασίας, ώστε ο διαφορετικός βαθμός ανάπτυξης της μερικής απασχόλησης στις 15 χώρες να μην στρεβλώνει τις διεθνείς συγκρίσεις.

Διάγραμμα 18

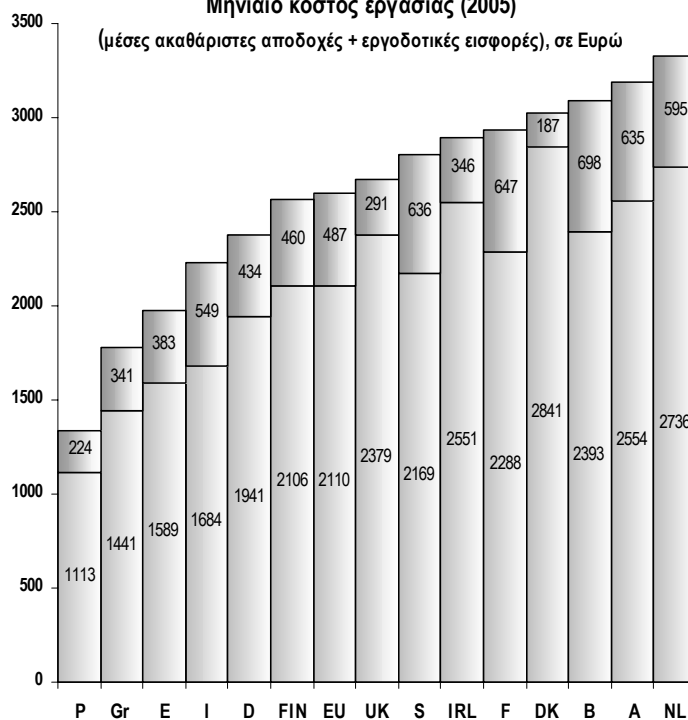
Μέσες ακαθάριστες αποδοχές (2005)
(καθαρός μισθός + εισφορές μισθωτού) σε Ευρώ

Πηγή: European Economy Statistical Annex Spring 2006

Διάγραμμα 19

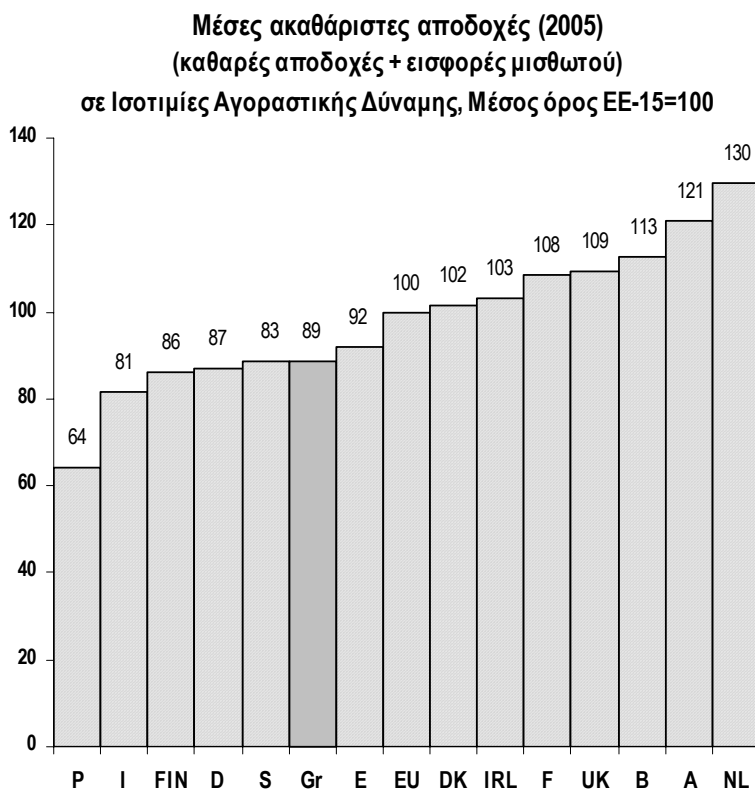
Μηνιαίο κόστος εργασίας (2005)
(μέσες ακαθάριστες αποδοχές + εργοδοτικές εισφορές), σε Ευρώ

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC

Διάγραμμα 20

Πηγή: European Economy Statistical Annex Spring 2006

Όπως έχει αναλυθεί στις προηγούμενες εκθέσεις του ΙΝΕ, από το 1986 έως σήμερα έχει πραγματοποιηθεί σημαντική αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος της εργασίας. Η πρωτογενής αναδιανομή προκύπτει από την βραδύτερη αύξηση του μέσου πραγματικού μισθού, είτε στο σύνολο της οικονομίας, είτε στον επιχειρηματικό τομέα, έναντι των αυξήσεων της παραγωγικότητας της εργασίας (Διαγράμματα 8 και 9), ενώ η δευτερογενής αναδιανομή πραγματοποιείται μέσω των δημόσιων οικονομικών.

Από την διαίρεση του μέσου πραγματικού μισθού με την παραγωγικότητα της εργασίας προκύπτει το εισοδηματικό μερίδιο της εργασίας, δηλαδή το μερίδιο των μισθών και της τεκμαρτής αμοιβής εργασίας των αυτοαπασχολούμενων στο ΑΕΠ του συνόλου της οικονομίας ή του επιχειρηματικού τομέα⁷. Η εξέλιξη του μεριδίου της εργασίας στο σύνολο της οικονομίας (όπως και στον επιχειρηματικό τομέα) παρουσιάζει μακροχρόνια πτωτική πορεία, η οποία σχηματίζεται από επιμέρους μεσοπρόθεσμες κινήσεις ανόδου και μείωσης του μεριδίου της εργασίας, αλλά οι αυξήσεις είναι υποδεέστερες των μειώσεων, έτσι ώστε τελικά, μακροχρόνια, να διαμορφώνεται η πτωτική πορεία του δείκτη. Η εξέλιξη αυτή αποτελεί έναν άλλο τρόπο εμφάνισης της μείωσης του πραγματικού κόστους εργασίας, τόσο στο σύνολο της οικονομίας, όσο και στον επιχειρηματικό τομέα, αφού ο μισθός εκτός από κόστος για τις επιχειρήσεις αποτελεί και εισόδημα για τους εργαζόμενους.

⁷ Το άθροισμα του μεριδίου της εργασίας με το μερίδιο των (μικτών) κερδών ισούται προς 100%, και η εξέλιξη του αποτελεί δείκτη της αναδιανομής του εισοδήματος.

Πίνακας 3

Η ανισότητα στην διανομή του εισοδήματος

Εισόδημα των 20% περισσότερο εύπορων προς το εισόδημα των 20% λιγότερο εύπορων		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ΕΕ-25	:	:	:	4.6 (s)	4.6 (s)	4.5 (s)	4.5 (s)	:	4.6 (s)	4.8 (s)	
ΕΕ-15	5.1 (s)	4.8 (s)	4.7 (s)	4.6 (s)	4.6 (s)	4.5 (s)	4.5 (s)	:	4.6 (s)	4.8 (s)	
Ζώνη Ευρω	5.1 (s)	4.8 (s)	4.7 (s)	4.5 (s)	4.5 (s)	4.4 (s)	4.4 (s)	:	4.5 (s)	4.8 (s)	
Βέλγιο	4.5	4.2	4.0	4.0	4.2	4.3	4.0	:	4.0	4.0	
Τσεχία	:	:	:	:	:	:	3.4	:	3.4	:	
Δανία	2.9	:	2.9	:	3.0	:	3.0	:	3.6	3.4	
Γερμανία	4.6	4.0	3.7	3.6	3.6	3.5	3.6	4.4	4.3	4.4	
Εσθονία	:	:	:	:	:	6.3	6.1	6.1	5.9	:	
Ελλάδα	6.5	6.3	6.6	6.5	6.2	5.8	5.7	:	6.6	6.0	
Ισπανία	5.9	6.0	6.5	5.9	5.7	5.4	5.5	5.1	5.1	5.1	
Γαλλία	4.5	4.3	4.4	4.2	4.4	4.2	3.9	3.9	3.8	4.2	
Ιρλανδία	5.1	5.1	5.0	5.2	4.9	4.7	4.5	:	5.1	5.0	
Ιταλία	5.9	5.6	5.3	5.1	4.9	4.8	4.8	:	:	5.6	
Κύπρος	:	:	:	:	:	:	:	:	4.1	:	
Λετονία	:	:	:	:	:	5.5	:	5.5	6.1	:	
Λιθουανία	:	:	:	:	:	5.0	4.9	4.7	4.5	:	
Λουξεμβού	4.3	4.0	3.6	3.7	3.9	3.7	3.8	:	4.0	3.7	
Ουγγαρία	:	:	:	:	:	3.3	3.1	3.0	3.3	:	
Μάλτα	:	:	:	:	:	4.6	:	:	:	:	
Ολλανδία	4.2	4.4	3.6	3.6	3.7	4.1 (ip)	4.0 (ip)	4.0 (ip)	4.0 (ip)	:	
Αυστρία	4.0	3.8	3.6	3.5	3.7	3.4	3.5	:	4.0	3.8	
Πολωνία	:	:	:	:	:	4.7	4.7	4.8	5.0	:	
Πορτογαλί	7.4	6.7	6.7	6.8	6.4	6.4	6.5	7.3 (p)	7.4 (p)	7.2	
Σλοβενία	:	:	:	:	:	3.2	3.1	3.1	3.1	:	
Σλοβακία	:	:	:	:	:	:	:	:	5.4	5.8 (ip)	
Φιλανδία	:	3.0	3.0	3.1	3.4	3.3	3.7	3.7	3.6	3.5	
Σουηδία	:	:	3.0	:	3.1	:	3.4	3.3	:	3.3	
Βρετανία	5.2	5.0	4.7	5.2	5.2	5.2	5.4	5.5	5.3	:	
Βουλγαρία	:	:	:	:	:	3.7	3.8	3.8	3.6	4.0	
Κροατία	:	:	:	:	:	:	:	:	4.6	:	
Ρουμανία	:	:	:	:	:	4.5	4.6	4.7	4.6	:	
Τουρκία	:	:	:	:	:	:	:	10.8	9.9	:	
Νορβηγία	:	:	3.3	3.4	3.3	3.3	3.5	3.2	3.8	3.6	

(:) Μη διαθέσιμο στοιχείο
 (s) Εκτίμηση Eurostat
 (p) Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat, Διαρθρωτικοί Δείκτες

Στους διαρθρωτικούς δείκτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιλαμβάνεται ένας βασικός δείκτης ανισότητας που είναι ο λόγος του εισοδήματος των 20% περισσότερο εύπορων προς το εισόδημα των 20% λιγότερο εύπορων. Η Ελλάδα διακρίνεται για τις οικονομικές ανισότητές της: όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, το εισόδημα των 20% περισσότερο εύπορων Ελλήνων είναι συστηματικά περίπου εξαπλάσιο από το εισόδημα των 20% λιγότερο εύπορων Ελλήνων. Υψηλότερη ανισότητα παρουσιάζουν μόνον η Τουρκία και η Πορτογαλία. Βεβαίως, ο δείκτης αυτός δεν λαμβάνει υπόψη του το τεκμαρτό εισόδημα από την ιδιοκατοίκηση που είναι εκτεταμένη στην Ελλάδα. Εντούτοις, η σχετική διόρθωση του δείκτη, εάν λάβουμε υπόψη μας ότι η δαπάνη για κατοικία είναι της τάξης του ¼ του εισοδήματος, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν θα άλλαζε θεαματικά τη σειρά των χωρών. Ως εκ τούτου, ακόμη και εάν λαμβάναμε υπόψη μας το τεκμαρτό εισόδημα από ιδιοκατοίκηση στον υπολογισμό του δείκτη ανισότητας, η Ελλάδα θα παρέμενε σε μια από τις πρώτες θέσεις της κατάταξης.

Αυξήσεις κατώτατου μισθού στην Ελλάδα ώστε η αγοραστική του δύναμη να ανέλθει στο 90% του αντίστοιχου μέσου μεγέθους στην ΕΕ-15 μετά την παρέλευση 5 ή 7 ετών

Για να υπάρξει σύγκλιση της αγοραστικής δύναμης των κατώτατων μισθών στην Ελλάδα με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (οι χώρες στις οποίες υπάρχει κατώτατος μισθός είναι: Βρετανία, Γαλλία, Ισπανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Ιρλανδία, Πορτογαλία), λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές παραγωγικότητας μεταξύ των χωρών μελών, πρέπει να ισχύσει ο παρακάτω κανόνας μισθολογικών αυξήσεων:

(Αύξηση κατώτατου πραγματικού μισθού στην Ελλάδα) =
(Αύξηση μέσου κατώτατου πραγματικού μισθού στην Ευρωπαϊκή Ένωση)
+ (Διαφορά παραγωγικότητας Ελλάδας / ΕΕ) +
(Διορθωτικό ποσό για την εξάλειψη του χάσματος που υπάρχει με βάση τα σημερινά επίπεδα παραγωγικότητας)

Για το έτος 2007, προκειμένου το χάσμα να διατηρηθεί σταθερό, θα έπρεπε η αύξηση των πραγματικών κατώτατων μισθών να ανερχόταν σε 1,3%, διότι η προβλεπόμενη αύξηση κατά μέσο όρο στην ΕΕ-15 είναι 0,5%, και οι αυξήσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας θα είναι 2,1% και 1,3% στην Ελλάδα και στην ΕΕ-15 αντίστοιχα, οπότε η εφαρμογή του κανόνα δίνει $0,5\% + (2,1\% - 1,3\%) = 1,3\%$. Με αύξηση 1,3% δεν θα υπήρχε απόκλιση με δεδομένη την συγκριτικά μεγαλύτερη πρόοδο που θα πραγματοποιηθεί στην παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας κατά το έτος 2007. Εάν ο προβλεπόμενος πληθωρισμός για το 2007 είναι 3,2%, οι αυξήσεις σε ονομαστικούς όρους θα έπρεπε να είναι $1,3\% + 3,2\% = 4,5\%$ για να μην υπάρξει πραγματική απόκλιση.

Το επίπεδο του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα σε Ισοτιμίες Αγοραστικής Δύναμης ως ποσοστό του αντίστοιχου μεγέθους στην ΕΕ-15 ανέρχεται σε 74%, ενώ η αντίστοιχη μέση παραγωγικότητα σε 91%. Επομένως, η συνολική αύξηση για να κλείσει το χάσμα είναι 21%. Για να καλυφθεί αυτή η απόσταση σε 7 έτη θα έπρεπε να καταβάλλεται 2,8% ετησίως. Σε αυτήν την περίπτωση οι αυξήσεις των ονομαστικών κατώτατων μισθών για το 2007 θα έπρεπε να ανέλθουν σε $4,5\% + 2,8\%$ (με πληθωρισμό 3,2% για το 2007) = 7,3%.

Σημείωση: Οι υπολογισμοί αυτοί, σε αντίθεση με τους υπολογισμούς που αφορούν τους μέσους μισθούς περιέχουν μεγαλύτερες αβεβαιότητες διότι (α) έγινε η παραδοχή πως η παραγωγικότητα της ανειδίκευτης εργασίας (δηλαδή όσων αμείβονται με τον κατώτατο μισθό) στην Ελλάδα ανέρχεται στο 90% της αντίστοιχης μέσης παραγωγικότητας στις άλλες χώρες της ΕΕ-15 στις οποίες έχει θεσμοθετηθεί ο κατώτατος μισθός, δηλαδή όσο είναι ο λόγος της μέσης παραγωγικότητας Ελλάδας / ΕΕ-15, (β) ότι οι πραγματικές αυξήσεις που θα δοθούν στους κατώτατους μισθούς στις άλλες χώρες της ΕΕ-15 θα είναι περίπου ίσες με αυτές που θα δοθούν στους μέσους μισθούς. Επίσης, ο κατώτατος μισθός ισχύει για μερικές μόνον χώρες της ΕΕ-15 και ο μέσος όρος δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα του συνόλου των χωρών μελών.